

**Хүний эрхийн ээлжит дүгнэлт хэлэлцүүлэгт бэлтгэх
Монголын төрийн бус байгууллагын форум батлав.**

**МОНГОЛ УЛС ДАХЬ ХҮН ХУДАЛДААЛАХ
ГЭМТ ХЭРГИЙН ТАЛААРХИ ТАЙЛАН**

Хүн худалдаалахтай тэмцэх чиглэлээр ажилладаг 8 ТББ-ууд Хүний эрх, хөгжил төвд 3 удаа цугларан, тайлан илтгэлийн талаархи санал бодлоо солилцон, Хүний аюулгүй байдлын судалгааны төв ТББ нэгтгэн бичлээ. Төслийг ТББ-дын 40 гаруй төлөөлөл оролцсон 2 удаагийн нэгдсэн чуулга уулзалтаар хэлэлцүүлж, эцэслэсэн болно.

СУУРЬ МЭДЭЭЛЭЛ БА ХАМРАХ ХҮРЭЭ

1990-ээд оны эхээр Монгол Улс нам төвтэй төвлөрсөн тогтолцооноос ардчилал, зах зээлийн нийгэмд шилжсэнээр хүн худалдаалах, ялангуяа охид эмэгтэйчүүдийг худалдаалах гэмт хэрэг шинээр гарах болсон. Ардчилсан нийгэм иргэдэд гадаадад чөлөөтэй зорчиж сурч боловсрох, ажил хөдөлмөр эрхлэх зэрэг хувь хүний эрх, эрх чөлөөг дээдэлсэн олон сайхан боломжийг олгосон ч, нийгмийн олон сөрөг үзэгдэл гарч, шинэ төрлийн гэмт хэргүүд ихээр гарах болсон.

1990 оноос эхэлсэн шилжилтийн хүнд бэрх байдлаас улбаалсан ажилгүйдэл, ядуурал нь хүмүүсийг, ялангуяа хүүхэд, эмэгтэйчүүдийг улс орны дотоодод болон хилийн чанадад худалдаалах суурь шалтгаан нь болсон билээ. Монголд албан ёсоор мэдэгдэж байгаагаар 2001 онд хүн худалдаалах гэмт хэргийн 1 гаралт байсан бол 2008 оны байдлаар 300 гаруй хэрэг бүртгэгдэж, шалгагдсан байна.¹ Гэвч энэ нь бодит байдлыг харуулсан тоо биш юм.

Монгол Улсад өнөөдрийн байдлаар хүн худалдаалах гэмт хэрэг дараах хэлбэр, төрлөөр голчлон үйлдэгдэж байна. Үүнд:

1. Бэлгийн мөлжлөг
2. Хөдөлмөрийн мөлжлөг
3. Захиалгат гэрлэлт

Бэлгийн мөлжлөг ба хүн худалдаалах гэмт хэрэг

Бэлгийн мөлжлөгийн зорилгоор хүн худалдаалах гэмт хэрэгт ихэвчлэн охид, залуу эмэгтэйчүүд өртдөг байна. Судлагдсан эрүүгийн хэргүүдээс үзэхэд 30 хувь нь 18-21 насны, 20 хувь нь 21-26 насны, 11 хувь нь насанд хүрээгүй эмэгтэйчүүд байна.² “Гадаадад болон өндөр цалинтай ажиллуулна, тэтгэлэгтэй сургалтанд хамруулна”, гэх мэт хуурамч зар сурталчилгаа болон хохирогчдийн эмзэг байдлыг далимдуулах, хүч хэрэглэх замаар охид, эмэгтэйчүүдийг аргагүй нөхцөл байдалд оруулан дотоодод болон Хятад, Малайз, Макао, Хонг Конг болон Европын зарим орнуудад хүчээр биеийг нь үнэлүүлж, ашиг олж худалдаалдаг байна. Хүйсийн тэгш эрхийн төвийн мэдээлсэнээр 2003 онд 1, 2004 онд 4, 2005 онд 3, 2006 онд 11, 2007 онд 42, 2008 онд 27, 2009 онд 51 буюу нийт 139 хүн бэлгийн мөлжлөгийн хэлбэрээр хүн худалдаалах гэмт хэрэгт өртөн, туслалцаа дэмжлэг авчээ.

¹ Х. Батчимэг, 2008, “Хүний наймааны гэмт хэргийг мөрдөн байцаах ажиллагаанд тавих прокурорын хяналтын онцлог”, Хүний наймаатай тэмцэх нь үндэсний зөвлөлдөх уулзалтанд тавьсан илтгэл, х.84.

² Швейцарийн хөгжлийн агентлаг, Хүний аюулгүй байдлын судалгааны төв, Хүйсийн тэгш эрхийн төв, Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн (2009) *Хүн худалдаалах гэмт хэргийн шийдвэрлэлт судалгааны тайлан*, х.12.

Хүний эрхийн зөрчлүүд, тулгамдсан асуудлууд:

Монгол Улс 2002 онд Эрүүгийн хуулийн 113 дугаар зүйлд “хүн худалдах, худалдан авах” гэсэн томъёоллыг оруулж, 2008 онд уг заалтыг өөрчлөн найруулж, мөн оны 3 дугаар сард Улсын дээд шүүхээс тайлбар хийсэн нь хүн худалдаалах гэмт хэргийг олон улсын гэрээ, конвенцийн зарим хэм хэмжээний дагуу хуульчилж өгснөөрөө ач холбогдолтой болсон. Гэвч шүүхийн практикт гэмт хэрэгтнийг хүн худалдаалах буюу /5-15 жил хүртэл хорих/ онц хүнд гэмт хэргийн зүйл ангиар бус, Эрүүгийн хуулийн 124-р зүйл буюу “Биеэ үнэлэхэд бусдыг татан оролцуулах, биеэ үнэлэхийг зохион байгуулах” гэсэн хөнгөн зүйл ангиар шийтгэж, тэнсэх, торгох зэргээр шийтгэж, ял завшуулах хандлага нэлээд байна. Мөн мөрдөн байцаалтаар шалгагдаад прокурорын шатанд ирсэн хэргүүдийг “биеэ үнэлсэн, бусдад худалдаалагдсан гэдэг нь хангалттай баримт нотолгоогүй байна”, “хохирогч дуулах, бүжиглэх гэх мэт үйлчилгээний ажил хийхийн хамт хэрвээ үйлчлүүлэгч хүсвэл бэлгийн харьцаанд орно гэдгээ мэдэж байсан учир хүчинд автагдсан, хууран мэхлэгдсэн гэж үзэх үндэслэлгүй” зэрэг үндэслэлээр 85%-90%-ийг нь хэрэгсэхгүй болгожээ.³

Хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогч, гэрчийг хамгаалах эрх зүйн орчин өнөөдөр байхгүйтай адил байна. Хохирогчийг хамгаалахаас гадна, туслалцаа үзүүлэх, нөхөн төлбөр олгох, нэр хүндийг нь сэргээх, эргэн нийгэмшихэд зориулж төрийн зүгээс ямар ч ажил өнөөг хүртэл хийгээгүй байна. Тухайлбал, Монголд хүн худалдаалах гэмт хэрэгт өртсөн 2 хохирогч нь хэргийг хянан шалгах ажиллагаанд эхлээд хохирогч байж байгаад гэмт хэрэгтний ятгалаг, айлган сүрдүүлэлтэд орсноос болж мэдүүлгээсээ буцаж, улмаар өөрсдөө хуурамч мэдүүлэг өгсөн хэмээн буруутгагдаж гэмт хэрэгтэн болсон гашуун сургамж ч байна.⁴ Мөн энэхүү гэмт хэргийн хохирогч сэтгэл санааны асар их хохирол амссан байдаг бөгөөд энэ хохирлыг тооцох тогтолцоо, эрх зүйн орчин бүрдээгүй байна.

Гэтэл “Төрөөс хүний эрх, эрх чөлөөг хангахуйц эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн болон бусад баталгааг бүрдүүлэх, хүний эрх, эрх чөлөөг зөрчихтэй тэмцэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэх үүргийг иргэнийхээ өмнө хариуцна”⁵ гэж тунхаглан заажээ. Мөн Палермогийн протоколын 2 дугаар бүлэгт “Хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогчийн хувийн амьдралыг болон бие хүний хувьд тухайн хэргийн шүүн таслах ажиллагааг нууцлах замаар дотоодын хууль тогтоомжоор байж болох хэмжээнд хамгаална. Хохирогчдын бие бялдар, сэтгэл зүй, нийгэмд эзлэх байр суурийг нь нөхөн сэргээх, орон байраар хангах, ойлгогдох хэлээр эрхийн талаар нь мэдээлэл зөвлөгөө өгөх, эмнэлгийн болон сэтгэл зүйн материаллаг туслалцаа үзүүлэх, хөдөлмөрлөх, боловсрол эзэмших, суралцах бололцоогоор хангах, нөхөн төлбөр авах боломж олгох хууль зүйн тогтолцоог бий болгоно” гэж заасан байна.

Хөдөлмөрийн мөлжлөг ба хүн худалдаалах гэмт хэрэг

Хөдөлмөрийн мөлжлөгийн зорилгоор хүн худалдаалах гэмт хэрэгт эмэгтэйчүүдээс гадна эрэгтэйчүүд их өртөж байна. Иргэдийг хуурамч зар сурталчилгаанаас гадна ажиллах хүч зуучлах нэртэй компани болон хувь хүн иргэдийг хил давуулан бүлгээр нь хөдөлмөрийг нь мөлжих зорилгоор дотоодод болон БНСУ, БНЧУ, Турк, Казакстан болон хөрш орнуудаар дамжуулан гуравдагч улс орнууд руу худалдаалдах хэрэг гарч байна. Хүйсийн тэгш

³ Швейцарийн хөгжлийн агентлэг, Хүний аюулгүй байдлын судалгааны төв, Нийслэлийн тагнуулын газар. (2009) *Нийслэлийн хэмжээнд хүн худалдаалах гэмт хэргийн талаархи 2004-2008 оны судалгааны тайлан*.х.3

⁴ Хүйсийн тэгш эрхийн төвд хандсан үйлчлүүлэгчид бөгөөд насанд хүрээгүй байхаас нь биеийг нь үнэлүүлж байсан нь хуулийн байгууллагаар шалгагдаж тогтоогдсон.

⁵ Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг

эрхийн төв ТББ-ын мэдээлсэнээр 2010 оны 1 дүгээр сарын байдлаар 92 хүн хөдөлмөрийн мөлжлөгийн хэлбэрээр хүн худалдаалах гэмт хэрэгт өртөн, туслалцаа дэмжлэг авсан байна. Хөдөлмөрийн мөлжлөгийн зорилгоор хүн худалдаалсан хэрэг шүүхээр нэг ч шийдвэрлэгдээгүй⁶ байгаа бөгөөд энэ талаар хийгдсэн судалгаа, мэдээлэл ч хомс байна.

Хүний эрхийн зөрчлүүд, тулгамдсан асуудлууд:

Гадаадад хөдөлмөр эрхлэхэд зуучлах асуудлыг Гадаадад ажиллах хүч гаргах болон гадаадаас ажиллах хүч, мэргэжилтэн авах тухай 2001 оны хуулиар зохицуулж байна. Харин гадаадад хөдөлмөр эрхлэхэд зуучлах тусгай зөвшөөрлийг хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын шийдвэрээр иргэд, байгууллагад олгодог. Байгууллага зуучилсан тохиолдолд тодорхой баримт бичиг бүрдүүлэхийг хуулинд заасан бол “иргэн”-д ямар нэгэн болзол шаардлага тавигдахыг нарийвчлан зохицуулаагүй байна.⁷ Энэхүү хуулийн цоорхойг ашиглан ямар ч иргэн аливаа шалгуур үзүүлэлтгүйгээр бусдыг гадаадад ажилд зуучлах боломжтой байгаа нь иргэдийг хилийн чанадад боолчлолтой төстэй байдалд байлган, хөдөлмөрийг нь мөлжих зорилгоор хүн худалдаалах гэмт хэрэгт өртөх эрсдлийг нэмэгдүүлж байна.

Гадаадад ажиллах хүч зуучлах зөвшөөрөлтэй компаниуд ихэвчлэн залуу эрэгтэйчүүдийг сонгон авч байгаагаас эмэгтэйчүүд гадаадад гэрээгээр хөдөлмөр эрхлэх боломж хязгаарлагдмал байна. Ингэснээр гадагшаа гарч ямар ч хамаагүй ажил хийх боломж, гарцыг хайдаг төдийгүй хууль бус үйлдлийг хийхэд ч хүрдэг нь эмэгтэйчүүдийг илүү эрсдэлтэй байдалд оруулж хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогч болох магадлал нэмэгдэж байна.

Дотоодын нөхцөлд Монголын болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай компани, аж ахуйн газрууд ажлын хүнд нөхцөлд, иргэдийг дөнгөж гол зогоох хэмжээнд ажлын хөлс олгон хөдөлмөрийг нь мөлжиж ашиг олох шинжтэй хэргүүд нэлээд зонхилж байна. Нийслэлийн хэмжээнд зарим цайны газар болон тоосгоны үйлдвэрт нэг хүнд сард 30.000-50.000 төгрөг олгож⁸ байгаа бол Хятадын хөрөнгө оруулалттай нэгэн блокны үйлдвэрт ажилчдыг гаднаас нь цоожилж блок цутгуулдаг⁹ хөдөлмөрийн мөлжлөгийн шинжтэй хэргүүдийн жишээ баримтууд олон байна. Гэтэл Монгол Улсын Үндсэн хууль болон 1999 оны Хөдөлмөрийн тухай хуульд “...Хэнийг ч хууль бусаар албадан хөдөлмөрлүүлж болохгүй”¹⁰, гэж зааснаас гадна Монгол Улс ОУХБ-ын “Албадан хөдөлмөрийн тухай” 29 дүгээр конвенци, ОУХБ-ын “Албадан хөдөлмөрийг устгах тухай” 105 конвенцид тус бүр 2005 онд нэгдэн орсон боловч хууль, конвенцийн хэрэгжилт сул, хэрэгжилтэнд мониторинг хийсэн судалгаа, баримт тун хомс байгаа нь цаашид энэ асуудалд анхаарлаа хандуулах цаг болсон байна.

Зуучлалын захиалгат гэрлэлт ба хүн худалдаалах гэмт хэрэг

Монгол Улсад “Гэр бүл зуучлал”-ын нэрийдлээр охид, эмэгтэйчүүдийг гадаадын иргэдтэй тодорхой төлбөртэйгээр гэрлүүлэх үйл ажиллагаа өргөн хүрээтэй явагдаж байна. 2003-

---

⁶ Хүйсийн тэгш эрхийн төвд хандсан үйлчлүүлэгчийн гомдлоор нэг хэргийг Эрүүгийн хуулийн 161-р зүйл ангиар /Хориглосон үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, худалдаа эрхлэх/ шийдвэрлэсэн байна.

⁷ Швейцарийн хөгжлийн агентлаг, Хүний аюулгүй байдлын судалгааны төв, (2009).

Хүн худалдаалах гэмт хэрэгтэй холбогдуулан үндэсний хууль, тогтоомжид хийсэн судалгаа.

⁸ Азийн хөгжлийн банк, Хүний эрх, хөгжил төв, (2006). *Оролцооны аргаар ядуурлыг судлах нь. судалгааны тайлан.*

⁹ н.Цэцэг. “Албадан хөдөлмөр ба хүний наймааны асуудлыг хөндөх нь” сэдэвт ОУХБ, МАОЭНХ-той хамтарсан семинарын үед тавьсан илтгэлээс. 2008.

¹⁰ Үндсэн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 4 дэх заалт болон Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйл.

2007 оны хооронд монголчуудын гадаад хүнтэй гэрлэгсдийн тоо 446 хүнээр буюу 54.1%-иар өсөж, тэдгээрийн 90-95 хувийг эмэгтэйчүүд эзэлсний ихэнх нь буюу 70% нь БНСУ-ын иргэдтэй гэр бүл болсон байна.¹¹ Судалгаанаас харахад хууль бус гэрлэлт зуучлалын компани, хувь хүмүүсээр зуучлуулсан иргэдийн олонхи нь харийн нутагт очиж, хүчирхийлэл дарамтад өртөж, байнгын боолчлолын байдалд орон, эрх ашиг нь зөрчигдөж хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогч болсон байдаг.¹² Хүйсийн тэгш эрхийн төвд 45, Хүний эрх, хөгжил төвд 2 иргэн зуучлалын захиалгат гэрлэлт хэлбэрээр хүн худалдаалах гэмт хэрэгт өртөж, туслалцаа дэмжлэг авчээ.

Хүний эрхийн зөрчлүүд, тулгамдсан асуудлууд:

Монгол Улсын иргэдийг гэр бүл болоход зуучлах асуудлыг зохицуулсан хуулийн заалт одоогоор байхгүй байна. Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд ч гадаадын иргэдтэй гэр болоход зуучлах үйлчилгээг ямар нэгэн байгууллагад олгохоор заагаагүй байна. Иймээс ийм үйл ажиллагаа явуулах гэж буй байгууллага, иргэд хүссэн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээрээ дамжуулан гадаадын хүнтэй гэр бүл болоход зуучилна гэсэн зарыг гаргаж, ашиг олох үйлчилгээ явуулж байна.

Зуучлагчаар дамжуулан гэрлэж байгаа хүмүүс нэг талын гэрээнд гарын үсэг зурахаас өөр аргагүйд хүрдэг байна. Үүнд: хуурамчаар гэрлэсэн буюу тодорхой шалтгаангүйгээр салах бол нөгөө талдаа 10.0 мянган доллар, Монголд байхдаа шийдвэр гаргаад нэг оронд орох юмуу сүй тавих ёслол хийсний дараа гэр бүл болохоос татгалзвал нөгөө талдаа 2.0 мянган доллар, гэрлэх өргөдлөө өгсний дараа гэр бүл болохоос татгалзвал 4.0 мянган доллар төлнө, гэрлэхээр сонгогдсон эмэгтэй Солонгост очсон хойноо зугтаж орговол эцэг эх нь зуучлах товчоонд 4.5 сая төгрөг төлөхөөр гэрээнд гарын үсэг зурахыг шаарддаг байна гэжээ.¹³ Иймэрхүү хатуу гэрээнд гарын үсэг зурж зуучлагчийн тусламжтайгаар гэр бүл болсон эмэгтэй харийн нутагт очоод яаж ч эрх ашиг нь зөрчигдсөн бусдын эрхэнд орж, хохироход хүрдэг байна.

Гэтэл “...Гэрлэлт нь хуулиар тогтоосон насанд хүрсэн эрэгтэй, эмэгтэй хоёрын тэгш эрх, сайн дурын харилцаанд үндэслэнэ. Гэр бүл, эх нялхас, хүүхдийн ашиг сонирхлыг төр хамгаална”¹⁴, Хүний эрхийн Түгээмэл Тунхаглалын 16 дугаар зүйлд “Эрэгтэй, эмэгтэй хүн чөлөөтэй, бүрэн харилцан зөвшилцсөний үндсэн дээр гэрлэж болно” гэж заасан байна. Сайн дурын үндсэн дээр гэрлэх, гэрлэх насны доод хязгаар болон гэрлэлтийг бүртгэх тухай НҮБ-ын конвенцид Монгол Улс 1991 онд нэгдэн орсон. Энэхүү конвенцийн 1 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Хуульд заасны дагуу гэрлэлтийг эрх бүхий төлөөлөгчөөр бүртгүүлээгүй, гэрчийг байлцуулаагүй болон хоёр тал гэрлэлтийг чөлөөтэй, бүрэн хүлээн зөвшөөрч байгаагаа өөрийн биеэр илэрхийлээгүй нөхцөлд ямар ч гэрлэлт хууль ёсны хэмээн тооцогдохгүй” гэж заажээ. Иймээс бусдыг гэрлэхэд зуучилна гэдэг нь конвенцийн дээрх заалтад харш үйлдэл байна.¹⁵

---

¹¹ Швейцарийн хөгжлийн агентлаг, Хүний аюулгүй байдлын судалгааны төв.(2008). *Гадаадын иргэнтэй гэр бүл болж буй талаархи судалгаа*.

¹² Мөн тэнд

¹³ *Хүсээгүй гэрлэлт ба Солонгос диваажин*. Зууны мэдээ сонин. 2008.

¹⁴ Үндсэн хуулийн 16 дугаар зүйлийн 11 дэх хэсэг

¹⁵ Швейцарийн хөгжлийн агентлаг, Хүний аюулгүй байдлын судалгааны төв, (2009).

Хүн худалдаалах гэмт хэрэгтэй холбогдуулан үндэсний хууль, тогтоомжид хийсэн судалгаа.

ҮНДЭСНИЙ ТУЛГАМДСАН АСУУДЛУУД, ЦААШДЫН ХАНДЛАГА

Монгол Улс өнөөгийн байдлаар олон улсын хүний эрхийн 50 орчим гэрээ конвенцид нэгдэн орсон. Хүн худалдаалах асуудлыг шууд хөндсөн олон улсын гэрээ конвенциэс 1979 оны “Эмэгтэйчүүдийг алагчлах бүх хэлбэрийг устгах тухай” НҮБ-ын конвенцийг 1981 онд, НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн тухай Конвенцид 2000 онд, мөн Конвенцийн “Хүүхдийг зэвсэгт мөргөлдөөнд оруулахаас сэргийлэх тухай”, “Хүүхдийг худалдах, биеэ үнэлэх, садар самуунд татагдахаас хамгаалах тухай” Протоколуудад 2002 онд, НҮБ-ын Ерөнхий Ассамблейгаас 2000 онд баталсан “Үндэстэн дамнасан зохион байгуулалттай гэмт хэргийн эсрэг конвенц”, түүний нэмэлт болох “Хүн, ялангуяа эмэгтэйчүүд, хүүхэд худалдахаас урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, шийтгэх тухай протокол”, “Шилжин суурьшигчдыг газраар, далайгаар болон агаараар хууль бусаар оруулахын эсрэг протокол”, “Галт зэвсэг, бүрдэл хэсэг, эд анги, галт хэрэгслийг хууль бусаар тээвэрлэх, үйлдвэрлэхийн эсрэг протокол”-д 2008 онд тус тус нэгдэн орсон байна. 2005 онд Монгол Улсын Засгийн газраас “Хүн худалдаалах, ялангуяа хүүхэд эмэгтэйчүүдийг бэлгийн мөлжлөгийн зорилгоор ашиглахаас хамгаалах” Үндэсний хөтөлбөрийг баталж, хөтөлбөрийн хэрэгжилтэнд хяналт тавих Үндэсний зөвлөлийг байгуулсан. 2008 оны Парламентын сонгуулиар эмхлэгдэн байгуулагдсан шинэ Засгийн газрын 2008-2012 оны үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөрт хүн худалдаалах гэмт хэрэгтэй тэмцэхтэй холбоотой 2 заалтыг¹⁶ тусгасан байна. Гэвч, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, бодит үйл ажиллагаа явуулах хөрөнгө, санхүүгийн эх үүсвэрийг хангалттай гаргах, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэгч гол байгууллага болох Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн яам нь идэвхтэй, сайн ажиллахгүй байна. Төр засгаас явуулж буй үйл ажиллагаа нь зөвхөн хурал цуглаан хийх маягаар хязгаарлагдаж байна. Хүн худалдаалахтай тэмцэхэд олон улсын болон гадаадын хандивлагчид¹⁷ голлох үүргийг гүйцэтгэж, санхүүгийн эх үүсвэрийг гаргаж байна. Хандивлагчдын санхүүжилтээр дотоодын төрийн бус байгууллагууд, иргэний нийгмийнхэн голлох үүрэг гүйцэтгэж, нэлээд өргөн хүрээтэй томоохон бодит ажлуудыг хийж байна.

Цаашдаа хүн худалдаалахтай тэмцэхэд хандивлагч орнуудын санхүүжилт хумигдаж, энэ талаар ажилладаг төрийн бус байгууллагууд нэгдсэн нэг зорилгод нэгдэн ажиллахгүй бол энэхүү гэмт хэрэгтэй тэмцэх ажил үндсэндээ зогсох хандлагатай.

ЗӨВЛӨМЖ

Дээрхи нөхцөл байдлыг харгалзан Монгол Улсын Засгийн газарт дараах зөвлөмжийг хүргүүлж байна:

1. Хүн худалдаалах гэмт хэргийн суурь шалтгаан болох ажилгүйдэл, ядуурлыг багасгахад төрийн зөв оновчтой бодлого явуулах
2. Монгол хүний хөдөлмөрийн үнэлэмжид стандарт тогтоож, цалин хөлсийг нэмэгдүүлэх
3. Хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогч, гэрчийг хамгаалах, туслалцаа үзүүлэх, нөхөн төлбөр олгох, нэр хүндийг нь сэргээх, гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан

¹⁶ Монгол Улсын Засгийн газраас 2008-2012 онд явуулах үйл ажиллагааны мөрийн хөтөлбөр”-ийн 1.5.9.

¹⁷ Гадаад орнууд, Шилжин суурьшилтын асуудал эрхэлдэг олон улсын Байгууллага, Олон улсын хөдөлмөрийн Байгууллага, НҮБ-ын Хүүхдийн Сан, НҮБ-ын Хөгжлийн Хөтөлбөр, Швейцарийн Хөгжлийн Агентлаг АНУ-ын Төрийн Департамент, АНУ-ын Олон Улсын Хөгжлийн Агентлаг, Азийн Сан, Дэлхийн Зөн зэрэг байгууллагууд хэд хэдэн чухал төслүүдийг хэрэгжүүлж байна.

сэргийлэх зэрэг асуудлыг цогцоор нь хөндсөн хүн худалдаалахтай тэмцэх бие даасан хуулийг батлах

4. Хүн худалдаалах гэмт хэрэгтэй холбоотой бусад хууль тогтоомжийг өөрчилж, шинэчлэн найруулах, хоорондын уялдаа холбоог сайжруулах. Үүнд, Эрүүгийн хууль, Эрүүгийн байцаан шийтгэх хууль, Гэр бүлийн тухай хууль, Хүүхдийг бэлгийн мөлжлөгт болон садар самуунд ашиглахыг хориглосон хууль, Садар самуунтай тэмцэх хууль, Монгол Улсын иргэд гадаадад зорчих, цагаачлах хууль, Хараа хяналтгүй хүүхдийн талаарх хууль, Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх тухай хууль, Гадаадад ажиллах хүч гаргах болон гадаадад ажиллах хүч, /мэргэжилтэн/ авах хууль, Донорын тухай хууль, Зар сурталчилгааны тухай хууль зэрэг болно.
5. 2005 онд батлагдсан “Хүн худалдаалах, ялангуяа хүүхэд эмэгтэйчүүдийг бэлгийн мөлжлөгийн зорилгоор ашиглахаас хамгаалах” Үндэсний хөтөлбөрийг шинэчилж, эмэгтэйчүүд болон эрэгтэйчүүдийн асуудлыг хөндөх, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг улсын төсвөөс хангалттай гаргах
6. Монгол иргэд олноороо зорчдог болон оршин суудаг гадаад орнуудад суугаа Монголын дипломат төлөөлөгчийн газарт хүний эрхийн асуудал хариуцсан дипломат ажилтанг ажиллуулах
7. Швейцарийн хөгжлийн агентлаг, Хүний аюулгүй байдлын судалгааны төвийн хэрэгжүүлж буй төслөөс байгуулсан Хүйсийн тэгш эрхийн төвийн дэргэдэх хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогч, гэрчдэд зориулсан 2 хамгаалах байрыг улсын төсвөөс 2011 оноос¹⁸ эхлэн санхүүжүүлэх, /зардалд хамгаалах байрны урсгал зардал, ажилчдын цалин, хохирогч, гэрчдэд зориулсан үйлчилгээ орно/
8. Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг ард нийт, ялангуяа эмзэг бүлгийнхний дунд түлхүү зохиож, иргэдэд гэмт хэргийн улмаас өөрт учирсан хохирлоо нөхөн төлүүлэх эрхээ хэрхэн хэрэгжүүлэх талаар соён гэгээрүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх
9. Хүн худалдаалахтай тэмцэх чиглэлээр ажилладаг төрийн бус байгууллагуудын чадавхийг дээшлүүлэх

Тайланг боловсруулсан: Ж.Батзаяа Хүний аюулгүй байдлын судалгааны төв

О.Амаржаргал Хүний эрх хөгжил төв

С.Дондов Иргэдэд туслах хүний эрхийн төв

Т.Цогзолмаа Хүйсийн тэгш эрхийн төв

---

¹⁸ Швейцарийн хөгжлийн агентлаг, Хүний аюулгүй байдлын судалгааны төвийн хэрэгжүүлж буй “Хүн худалдаалахтай тэмцэх” төсөл 2010 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр дуусгавар болно.